

b) Pentru problema germană și concepțiile lui Tacit cu privire la germani: H. Drexler, *Die Germania des Tacitus*, Gymnasium, 69, 1952, p. 52—70 și Friedrich Pfister, *Tacitus und die Germanen*, Stuttgart, 1936, p. 35.

c) Pentru portretul lui Germanicus se impunea folosirea articolului lui G. Aalders, *Germanicus und Alexander der Grosse*, Historia, 1961, 3, p. 216—220, în care este dezbătută teza potrivit căreia Germanicus ar fi fost un imitator al lui Alexandru Macedon.

d) Pentru problema raporturilor între opera lui Tacitus și cea a lui Sallustius disertatăia lui G. Schönfeld, *De Taciti studiis Sallustianis*, Leipzig, 1884, iar pentru raporturile între Tacit și Vergiliu, cea a lui H. Schmaus, *Tacitus ein Nachahmer Vergils*, Erlangen, 1887.

2) W. Edelmaier prezintă dintre conducătorii barbari doar pe Calgacus, Arminius, Caracacus. Civilis este foarte sumar prezentat în cadrul analizei pe care o face discursului rostit de P. Cerialis în Galia. În nota 1 de la pagina 63 autorul afirmă că o descriere a răscoalei lui Civilis ar constitui ea singură un subiect de dezvoltat. Sintem de părere însă că indiferent de spațiul pe care l-ar fi necesitat prezentarea lui Civilis, el trebuia să figureze în studiul acesta și că o comparație între el și ceilalți conducători barbari ar fi fost utilă. De asemenea lipsesc, de data aceasta fără explicație, conducătorul numid Tacfarinas și regii parți. Compararea adversarilor orientali ai imperiului cu cei occidentali ar fi adus argumente noi în controversa problemă a concepției diferite a lui Tacit privitoare la politica romană orientală față de cea occidentală.

3) Raporturile dintre politica internă și cea externă sînt mai complexe la Tacit decît le socotește W. Edelmaier. Istoricul roman nu numai că le pune pe același plan ci analizează și corelația care există între politica externă și cea internă. Această corelație constituie baza pe care Tacit își întemeiază analiza politică.

4) Elogiul făcut de Tacit lui Tiberius în urma refuzului acestuia de a-l otrăvi pe Arminius (*Annales*, II, 88) este interpretat de W. Edelmaier drept o ironie la adresa împăratului. Ne asociem în această privință lui R. Syme, *Tacitus*, vol. I, p. 428 și lui E. Köstermann, *Annales — Kommentare*, p. 414, care consideră sincer elogiul făcut de Tacit împăratului roman pentru această acțiune.

În urma observațiilor făcute socotim lucrarea lui W. Edelmaier utilă mai ales pentru materialul abundant pe care-l conține și pentru critica bibliografică pe care autorul o face. Sînt de reținut în special o serie de comparații interesante (de pildă compararea lui Arminius cu Turnus) precum și prezentarea unor probleme în cadrul general al literaturii latine (de pildă analizarea discursului lui Calgacus împreună cu antecedentele sale din istoriografia latină).

G. Ceaușescu

PAUL DIEI, *Le symbolisme dans la mythologie grecque (étude psychanalytique)*, Petite Bibliothèque Payot, Paris, 1966, 252 p.

Preocupat și în alte publicații de explicarea anumitor simboluri mitice pe baza datelor oferite de psihanaliza modernă¹, P. Diei completează și adîncește cu această carte cercetări anterioare.

Eforturile de interpretare a mitologiei grecești au fost numeroase și efectuate din diferite puncte de vedere: istoric, lingvistic, sociologic, filozofic. La această cercetare nelnteruptă în timp și variată ca domenii P. Diei adaugă o contribuție cu totul originală, folosind metodele moderne ale psihanalizei pentru a explica simbolismul mitic sau legendar ca rezultat al comporta-

¹ *Psychologie de la Motivation*, Paris, 1948. *La Divinité*, Paris, 1948.

mentului divin sau uman în câteva momente fundamentale (creație-naștere, formare, aspirații ideale, realizare-eșec, eroare-ispășire, vinovăție, inocență-pedeapsă). Această interpretare ar fi mai greu de urmărit dacă autorul nu ar explica pe larg, în capitolul introductiv, corespondența simbol-stare psihică și nu ar confirma prin exemplificări abundente metoda de cercetare urmată. După definirea sensurilor mari ale fabulației mitice și după o scurtă prezentare istorică în care este urmărită trecerea de la faza animistă la cea antropomorfică, autorul se ocupă de « traducerea » miturilor după cum urmează: mituri despre creație (definite ca metafizice-Teogonia) și mituri despre eroi (considerate etice pentru că reprezintă atitudini ale individului angajat în lupta sa cu destinul — Orfeu, Oedip, Iason, Teseu, Prometeu). Accentul cade asupra miturilor despre eroi și a încercărilor pe care le au de înfruntat, probe care nu reprezintă date accidentale sau exterioare, ci elemente fundamentale ale structurii omului. Astfel înțelese, faptele mitologice grecești și simbolul lor sînt adaptate la concepția autorului despre psihicul uman: o unitate a două tendințe contrarii dintre care una, evolutivă, tinde către ideal (« sublimation »), iar cealaltă, involutivă, către decădere (« refluxement »). În interpretarea lui P. Diel, ele sînt reprezentate de universul olimpien opus celui subteran, între care, la nivelul pămîntului, simbol al stării conștiente, se zbate eroul: încercările la care este supus, pe care le învinge sau de care e învins, ajutorul sau nepăsarea zeilor, reprezintă tot atîtea situații care reflectă stări sufletești în care omul se domină pe sine însuși sau este dominat, își făurește destinul.

Dacă concepția autorului cu privire la dihotomia naturii umane urmărită în fazele de subconștient, inconștient, conștient, supraconștient, este de supus unei alte interpretări, noutatea metodei de cercetare, finețea observațiilor care însoțesc analiza și sinteza fabulației mitice, apropierea între miturile grecești și cele ale altor culturi, organizarea foarte clară a faptelor prezentate fac ca cercetarea lui P. Diel să pună într-o lumină nouă înțelegerea tradițională a mitologiei. Prefața semnată de Gaston Bachelard, ale cărui studii de psihanaliză din ultima perioadă, elaborate pe baza textelor literare, au influențat dezvoltarea poeziei franceze contemporane, lămurește în plus sensul interpretării lui P. Diel.

M. Guțu

DIETER NÖRR, *Imperium und Polis in der hohen Prinzipatszeit* (Münchener Beiträge zur Papyrusforschung und antiken Rechtsgeschichte, 50. Heft), München, C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1966, 135 p.

Cel de al 50-lea volum al cunoscutei colecții müncheneze este dedicat analizei relațiilor dintre polis și imperiul roman în epoca principatului timpuriu. Investigațiile autorului urmăresc cu precădere cunoașterea structurii juridice a relațiilor dintre stăpînirea romană și orașele grecești din provinciile răsăritene ale imperiului, în epoca dintre sfîrșitul secolului I și începutul secolului al III-lea al erei noastre. Este deci vorba mai puțin de prezentarea acestor relații în evoluție, cît de aspectul lor la un moment dat, într-un teritoriu și un spațiu de timp relativ restrîns. De asemenea, autorul își propune să studieze tipurile esențiale ale raporturilor dintre stăpînirea romană și orașele grecești din Orient, iar nu să dea un tratat de drept administrativ al acestei părți a imperiului, care ar fi necesitat o luare în considerare aprofundată și exhaustivă a materialului epigrafic din spațiul cercetat.

Cartea este împărțită în șase capitole. Primele patru constituie o discuție a relațiilor dintre polis și imperiu în domeniul politicii interne și al politicii externe. Al cincilea capitol, care reprezintă aproape o jumătate în economia lucrării, este o sinteză a concepțiilor stăpînitorilor romani precum